

Blekinge Tekniska Högskola
Sektionen för Management
Sociologi 41-60p SOC 003

Data- och telekommunikationsvanor i vardagslivet

En studie med tio studenter vid Blekinge Tekniska Högskola

Annah Sundblom
Ida Torstensson

Handledare:
Gunilla Albinsson

040115

Förord

Vi vill tacka vår handledare Gunilla Albinsson som genom sitt engagemang och sin kunskap väglett oss genom uppsatsens faser. Även våra opponenter som gett oss konstruktiv kritik under arbetets gång samt våra familjer som bistått med tankar och idéer. Vi vill även rikta ett speciellt tack till våra respondenter, utan dem hade studien inte varit genomförbar.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Problemprecisering och syfte	4
3. Bakgrund	5
3.1 Utvecklingen av ny teknik för kommunikation.....	5
3.2 Tidigare forskning.....	6
3.2.1 Informationsteknologin förändrar vårt sätt att leva	6
3.2.2 Socialt umgänge på Internet	7
3.2.3 Sociala konsekvenser av Internet användandet	7
4. Teori	9
4.1 Nätverksamhället	9
4.1.1 Virtualitet.....	9
4.1.2 Flödesrum	10
4.2 IT-kommunikation i vardagslivet	10
4.2.1 Global IT-kommunikation.....	11
4.3 Kommunikation genom handling och språk	11
4.4 Teoridiskussion.....	12
5. Metod	14
5.1 Kvalitativ metod	14
5.1.1 Trovärdighet och tillförlitlighet	14
5.2 Kvalitativ intervju	15
5.2.1 Intervjuguide.....	16
5.3 Urval	16
5.4 Datainsamling.....	17
5.4.1 Presentation av respondenter	17
5.5 Analys	18
5.6 Metoddiskussion	19
6. Resultat	21
6.1. Mobiltelefoner och sms.....	21
6.2 Kravfull kommunikation	22
6.3 Den vardagliga kommunikationen.....	23
6.4 Språkliga missförstånd.....	24
6.5 Global IT-kommunikation och ekonomisk isolering.....	25
7. Analys	27
7.1 Flexibilitet och krav	27
7.2 Mobil trygghet	27
7.3 Virtuellt interaktion.....	28
7.4 Språkliga missförstånd.....	28
7.5 Kommunikativa avstånd.....	29
8. Slutdiskussion	30
Referenslista	32

Bilaga 1 Informationsblad

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Inledning

När Aftonbladet publicerade en artikel om datoranvändandet i Sverige gav det oss en inledande idé om ämnesområdet till vår uppsats. En essentiell förutsättning för oss var att ämnet var av konkret karaktär och något vi kunde relatera till. Eftersom vi båda är studenter i tjugooårsåldern har vi vuxit upp med den senaste informationstekniken. Till skillnad från våra föräldrar har vi haft tillgång till mobiltelefoner, datorer och Internet. Under vår skoltid fanns det ämnen som data-, Internetkunskap och multimedia att fördjupa sig i. Denna influens har gett oss ett intresse för informationsteknik och de nya kommunikationsmöjligheterna.

Vid första handledningen utvecklades ämnet till att fokusera på kommunikationsvanor. Vi valde då att avgränsa vår undersökning till studenter vid Blekinge Tekniska Högskola (BTH).

Med kommunikation menar vi den kommunikation som sker människor emellan med hjälp av teknisk utrustning och alltså inte i form av transportmedel som exempelvis bil och buss. Kommunikation sker när information överförs från en individ eller grupp till en annan, både via tal och genom andra medier. Det är en del av det sociala samspelet som inte bara sker ansikte mot ansikte utan även via elektroniska medel¹.

Vi anser att det är intressant att förena högskolans IT profil med ett sociologiskt perspektiv, då IT profileringen ges mer uppmärksamhet och ämnen såsom sociologi hamnar i skymundan. Genom vår studie hoppas vi därför att sociologin kan få en ökad möjlighet att synas på högskolan.

Vår förförståelse kring kommunikationsvanor är att människor inte längre träffas lika frekvent, ansikte mot ansikte som de gjorde innan. Människor behöver i dagens samhälle inte prata med varandra i telefon, utan kan istället chatta eller skicka sms. En reflexion vi gjorde är att den nya kommunikationen skapar en ytlig vänskap människor emellan. Vi reflekterade även på de krav som ställs på människor med ny informationsteknik, så som att alltid vara kontaktbar, flexibel och att det skapar ett kontrollbehov som inte var lika uppenbart tidigare, innan mobiltelefonen och Internetanvändandet.

2. Problemprecisering och syfte

Informationstekniken befinner sig i en process där den moderna världen integreras bland annat genom olika tekniska nätverk. Mobil- och datorburen tvåvägskommunikation skapar gemenskaper bland människor som tidigare inte haft möjlighet till kontakt.

Informationstekniken har i många avseenden påverkat interaktionen mellan människor. Vi behöver i dagens samhälle inte träffas ansikte mot ansikte för att kommunicera utan kan med teknik befinna oss på olika platser vid samma tidpunkt men ändå föra ett samtal.

Syftet med vår studie är att undersöka hur dagens data- och telekommunikation påverkar tio studenter vid BTH i deras vardag. De frågor vi söker svar på är

- Vilka kommunikationsvanor finns hos studenterna?
- Hur påverkar dessa kommunikationsvanor studenternas vardagsliv?
- Vilken uppfattning finns om den globala IT-kommunikationen?

---

¹ Giddens (1998), sida 409

3. Bakgrund

Sedan datorns intåg i de svenska hemmen anser vi att den tekniska utvecklingen har gått framåt. När Internet introducerades blev datorn mer än bara ett arbetsredskap. Den vanliga fasta telefonen fick konkurrens när mobilen lanserades och utvecklingen enligt vår tolkning går mot att göra dagens teknik ännu bättre, kompakt, mer effektiv och tillgänglig för befolkningen.

I nedanstående avsnitt ger vi en tillbakablick över data- och telekommunikationens utveckling från 1800-talet fram till våra dagar.

3.1 Utvecklingen av ny teknik för kommunikation

Under 1800-talet skapades nätverk för global kommunikation. Ny teknik gjorde det möjligt att kommunicera i samma tid men olika rum, vilket gjorde att den fysiska transporten inte längre blev nödvändig. Telegrafen var först med att utnyttja elektricitetens möjligheter till kommunikation. Den utvecklades med kablarnas hjälp till ett telegrafsystem där möjligheten fanns att med morsekod skicka meddelanden över geografiska avstånd. Kablar började tillverkas för placering ute i haven och möjliggjorde därmed den geografiska kommunikationen. Under 1900-talet ökade flödet av information och likaledes den globala kommunikationen, som blev ett regelbundet inslag i det sociala livet².

När Bell uppfann telefonen år 1876 anade han inte att den skulle utvecklas till att bli ett av de vanligaste kommunikationsmedlen i samhället. Han hade troligtvis inte heller kunnat tänka sig, att människor hundra år senare skulle gå omkring ute och talar med varandra i mobila telefoner. I dagens samhälle är teleindustrin en viktig del av infrastrukturen och skapar förutsättningar för samhällsutvecklingen. Ytterst är det kundernas krav som styr nätoperatörernas agerande. En publik tjänst blir intressant först när den; fyller ett faktiskt behov, är tillräckligt billig, har god spridning, är användarvänlig, det vill säga enkel att hantera samt driftsäker med hög tillgänglighet³.

Utvecklingen har sedan telefonens etablerande tagit ytterligare steg vidare för att göra det möjligt att kommunicera inte bara med rösten och det talade språket utan i större utsträckning via det skriftligen formulerade språket som sker med mobiltelefon och dator.

Genom mobiltelefonen blev det möjligt att kommunicera trådlöst och det senaste årtiondet har funktionen att skicka kortfattade meddelanden via mobiltelefonen utvecklats. Dessa meddelanden kallas short message service (SMS) och tillåter endast 160 tecken.

Datorns utveckling började i USA redan under efterkrigstiden. Då tog en dator upp ett helt rum och det var inte förrän mitten av 1980-talet som persondatorn introducerades i gemene mans hem⁴.

Internetutvecklingen tog fart på 80-talet, detta trots att idén de facto funnits sedan 1960-talet. Internet skapades för att försvara de amerikanska kommunikationerna vid ett eventuellt kärnvapenkrig. Detta nätverk av datorer kallades för Arpanet, vilket skulle främja vetenskaplig kontakt och ligga till grund för ett globalt, horisontellt kommunikationsnät.⁵ År 1983 utvecklades det ett gemensamt ”språk”, (TCP/IP) som skulle göra det möjligt för olika nätverk att kommunicera med varandra. Internet blev inte fullbordat förrän World Wide Web

---

² Thompson (2001), sida 187

³ Ericson Telecom AB, Telia AB (1996), sida 29

⁴ Dahlgren (red) (2002), sida 19

⁵ Castells (2001), sida 30

(WWW) lanserades 1992. Dessa tekniska beståndsdelar kodar informationen så att det blir möjligt för användaren att skicka och ta emot den ⁶.

Med Internet följde nya möjligheter att kommunicera, bland dem finns mail- samt chattprogram såsom ICQ och MSN. Mail, även kallat e-post är ett elektroniskt brev som skickas via mailprogram i datorn och läses på datorskärmen. Med mail går det att bifoga filer, till exempel dokument och bilder vilket har ersatt en stor del av den handskrivna korrespondensen. ICQ (I Seek You)⁷ gör det möjligt att kommunicera med personer som befinner sig uppkopplade på Internet förutsatt att programmen är installerade på datorn. MSN (Messenger) fungerar likvärdigt med ICQ, men har inte fått samma genomslagskraft⁸.

Genom data- och telekommunikationen sammanlänkar vi geografiska avstånd och detta har lett till att den globala kommunikationen ökat men utvecklingen har dock varit ojämn på olika platser i världen. Det är en process som gynnat de industrialiserade länderna eftersom det är där pengar och resurser finns för forskning och framställning av ny teknik. Satelliter har de senaste decennierna blivit en viktig del i utvecklingen av kommunikation och då speciellt den världsomfattande. En allt större del av den internationella trafiken via telefon, fax och mail sker med hjälp av satelliter.

3.2 Tidigare forskning

Sverige – ett av de datortätaste länderna i världen⁹ – har producerat ny forskning kring Internetanvändandet och kommunikationsvanor. Åren 1998 till 1999 drevs ett projekt kallat ”IT-framtider” med syfte att undersöka hur Internet medverkar till att forma morgondagens samhälle. Resultatet av denna forskning blev publiceringen av boken ”Internet revolutioner – Så förändras våra liv av Internet, fyra framtids scenarier” av Lennart Nordfors och Bert Levin. Där beskrivs fyra framtidsscenarion varav det första beskriver att det genom Internet bildas en mångfald av nya gemenskaper vilket skapar en ny plats för fritid, arbete och handel. De skildrar i det andra scenariot hur den ökade e-handeln leder till laglöshet med piratkopiering, virus och att osäkerheten på Internet stör kommunikationen. Det tredje scenariot framställer hur portaler såsom exempelvis Spray och Passagen blir starka aktörer för att de har tjänster som passar samtliga människor. I det sista scenariot tar politikerna kommandot för att reglera Internet. Den personliga integriteten reduceras därmed¹⁰.

3.2.1 Informationsteknologin förändrar vårt sätt att leva

Peter Dahlgren är professor vid Lunds universitet inom medie- och kommunikationsvetenskap. Frågorna i hans forskning inriktar sig på en rad olika aspekter kring medierna och kommunikationsprocesserna. Mediernas institutionella villkor - deras organisatoriska strukturer, ekonomiska ramar, yrkesaspekter, tekniska utvecklingar samt policyfrågor utgör en bred forskningsfront.

Forskningen tar upp hur informationsteknologin (IT) förändrar vårt sätt att leva, tänka och vårt sätt att umgås med varandra. Dessa omvandlingar kan man spåra på alla nivåer som exempelvis vardagslivet och även i de omfattande globaliseringsprocesserna¹¹.

Peter Dahlgren har även upphovet till en antologi där texter är författade av doktorander som själva har Internet i fokus av sin forskning. Tyngdpunkten i boken behandlar Internets

---

⁶ Dahlgren (red)(2002), sida 20

⁷ <http://www.icq.com> (031119)

⁸ <http://www.msn.se> (040113)

⁹ http://www.sika-institute.se/utgivning/arsbok_ikt03.html (040113)

¹⁰ Nordfors & Levin (1999)

¹¹ <http://www.soc.lu.se/mkv/personal/dahlgren.html> (031119)

funktioner samt de kommunikativa villkor det erbjuder. Peter Dahlgren själv har skrivit den inledande delen i antologin som behandlar Internetåldern. Han beskriver att virtuell är skillnaden mellan det ”riktiga” och det föreställda. Att det är en annan dimension som gör att vi som användare av Internet befinner oss på en plats som finns utanför det absoluta här och nu. Detta anser han blir tydligt i dialoger mellan två eller flera personer. Människor är närvarande samtidigt, men ändå socialt interaktiv inom en annan tids- och rumsordning. Peter Dahlgren påpekar även att den virtuella kommunikationen associeras som oäkta eftersom det inte finns någon fysisk kontakt mellan människor¹².

3.2.2 Socialt umgänge på Internet

Malin Sveningsson är forskare samt lärare vid universitet i Karlstad. Hennes forskningsinriktning är datormedierad kommunikation, social interaktion samt Internetkultur. Hon disputerade med avhandlingen ”Creating a Sense of Community: Experiences from a Swedish Web Chat”. Syftet med studien är att ge en bild av hur det sociala umgänget och relationsskapandet på chatttrum går till. Malin Sveningsson har under två år gjort fallstudier som är baserade på individuella intervjuer, deltagande nätobservationer och intervjuer med fjorton regelbundna användare. I sin avhandling belyser hon hur digitala kommunikationsmedier skapar en vi-känsla hos användarna. Detta sker eftersom användarna har liknande intressen och egenskaper som exempelvis ordkunskap, intelligens, flexibilitet, fantasirikedom och humor. Vidare skriver hon att användarna delar en speciell språkstil och att detta kan ses som en markering av gruppen. Språket är en betydande bas för kommunikationen och skapar nya sammansättningar av olika stilar och genrer. De gruppnormer som växer fram anser hon gör att en utomstående märker om gruppens stil passar denne¹³.

Malin Sveningsson medverkar även i en antologi om kulturell identitet och interaktivitet i nya kommunikationsmedier. Projektet som presenteras i boken, ”Digital Borderlands: Cultural Studies of Identity and Interactivity on the Internet” innehåller fyra fallstudier. De betonar hur människor skapar mening i livet när samspelet sker genom och hur de därigenom utvecklar en identitet. Det uppmärksammar även hur gränser dras och överskrids mellan människor, områden samt olika medieformer¹⁴.

3.2.3 Sociala konsekvenser av Internet användandet

Under 1999 genomförde forskare vid Stanford Universitetet i Kalifornien en kvantitativ undersökning av människors Internetvanor och dess inverkan på det sociala livet. Urvalet för studien är 2689 Amerikanska hushåll med totalt 4113 personer. De beskriver i studien att allteftersom Internet växer och blir mer tillgängligt så minskar människors fysiska tid med vänner och familj. Andra intressanta aspekter av resultatet är att människor spenderar mer tid på Internet om de haft tillgång till det en längre tid. Användandet av Internet ökar följaktligen med tiden. 25% av respondenterna som brukar Internet regelbundet, (mer än fem timmar per vecka) beskriver att deras ökade användande har reducerat tiden med vänner och bekanta. Forskarna såg även att Internet användarna brukade mail för att bevara kontakten med vänner och bekanta men det ersätter inte den fysiska kontakten och möten mellan människor. Internet är en individuell aktivitet menar de. Att genomföra sociala evenemang reducerades även i takt med att Internet användandet ökade.

---

¹² Dahlgren (red)(2002), sida 29

¹³ <http://www.jmk.su.se/digitalborderlands/malins/malins.htm> (040113)

¹⁴ <http://www.jmk.su.se/digitalborderlands/> (040113)

I undersökningen redovisas även att de personer som ökat sitt nyttjande av Internet minskat tiden de spenderar med att pendla mellan hem och arbete samt att de handlar mindre ute i affärer. Det minskade pendlandet mellan hem och arbete har dock inte reducerat de antal timmar som spenderas med arbetsuppgifter och mobiltelefon samt den bärbara datorn har medfört att arbetstiden inkräktar på privatlivet i högre utsträckning. Studien presenterar även att mail är en mer frekvent aktivitet än att chatta¹⁵.

---

¹⁵ Nie & Erbring www.stanford.edu (040112)

4. Teori

Vårt syfte, att undersöka hur dagens kommunikationsteknik påverkar tio studenter vid BTH i deras vardag har vi knutit an till aktuell litteratur på området. Både kommunikation och vanor i vardagslivet är ämnen som det finns litteratur att tillgå. Vi har fått gallra bland materialet för att få ut det väsentliga vi kan nyttja till vår studie.

I teoriavsnittet presenteras teorier om kommunikation och handlande. Som övergripande teori har vi valt att fokusera på Manuel Castells kommunikationsteori samt hans forskning kring den globala kommunikationen. Vi har även valt att fokusera på den forskning Castells gjort om tiden och rummets påverkan. Manuel Castells, professor i sociologi, har under tolv år arbetat på en omfattande teori kring konsekvenserna som IT har på den moderna världen. Hans verk finns samlade i tre band, nätverkssamhällets framväxt, identitetens makt samt millenniets slut. I nätverkssamhällets framväxt redogör Castells för konsekvenserna som tekniken med mobiltelefoner, datorer och Internet för med sig. Han förklarar att samhället är uppbyggt av nätverk och att IT teknologin förändrar samhällets uppbyggnad. Nätverkens utbredning anser han påverkar människans levnadssätt. En nätverksbaserad samhällsstruktur bygger på förnyelse, globalisering, ekonomi, flexibilitet och anpassningsförmåga. Samhället organiseras kring ”flödesrum” och tidlöshet vilket innebär att människor splittras upp av orter som är alltmer segregerade och isolerade från varandra. Det uppstår ett socialt avstånd mellan individerna. Nätverkssamhället innebär en förändring i människors liv där det sociala handlandet inte bara sker ansikte mot ansikte utan genom virtuella nätverk.

Sociologen John B. Thompson, verksam i Cambridge har i sin bok ”Medierna och moderniteten” uppmärksammat kommunikationen i den moderna världen samt hur den globala kommunikationen utvecklats. Detta fann vi intressant eftersom en del av intervjuguiden vi använt oss av behandlar den globala kommunikationen.

Jürgen Habermas har utvecklat en teori som ska vara applicerbar på hela det moderna samhället. Han förenar Max Weber och den kritiska teorin med Parsons strukturalism. Genom att göra detta skapar han en ny helhetsteori om det kommunikativa handlandet¹⁶.

4.1 Nätverkssamhället

Alfabetet var grunden för utvecklingen av tal och språk. Det skapade den intellektuella infrastrukturen och den kunskapsbaserade kommunikationen. Den skriftliga kommunikationen skilde sig dock från det muntliga samtalet men har med den globala nätverkssamhällets utveckling utvecklats och integrerats.

Castells hävdar att nätverkssamhället karaktäriseras av att den sociala strukturen är av större betydelse än socialt handlande. Detta innebär att nätverken skapar samhället. Nätverk är ett antal förenade noder, vilket gör att hela samhället är sammankopplat genom nätverk. Inom dessa cirkulerar information och det sker kommunikation dem emellan.

4.1.1 Virtualitet

Enligt Castells är Internetförmedlade kommunikation ett alltför nytt socialt fenomen för att säkra slutsatser ska kunna dras vid forskning inom dessa områden. Howard Rheingold som Castells refererar till i sin bok talar om att Internet skapar en ny virtuell gemenskap där människor med gemensamma intressen och värderingar kan träffas och kommunicera med

---

¹⁶ Habermas (1996), sida 7

varandra¹⁷. Castells fortsätter med att förklara att datakommunikationen skapar nätverk av svaga band, vilket är dels ytliga kontakter dels goda bekantskaper vars kontakt minskat på grund av geografiskt avstånd. Internet och mail ses vid dessa tillfällen som en möjlighet att bevara kontakterna vilket kan skapa ett bredare socialt nätverk.

En annan effekt som han nämner är att Internetanvändningen ökar risken för ensamhet, främlingskap och även depression genom att den fysiska kontakten med människor avtar. Internet har varit med och skapat ett samhälle där det finns möjlighet att knyta nya gemenskaper, virtuella sådana. Virtuella gemenskaper är mänsklig kontakt med andra via Internetbaserade program och chattrum. Det påpekas även att denna nya form av interaktion skapar en personlig isolering vilket försvagar människors band med samhället och i sista ledet med den ”verkliga” världen. Castells återger samhällskritikern Mark Sloukas uppfattning om att de sociala relationerna som sker genom datorerna blir ett enkelt sätt att undgå det verkliga livet¹⁸. Castells beskriver vidare kommunikationssystemet som en verklig virtualitet och att det är två världar, dels den verkliga- dels den virtuella världen som möts.

Den verkliga virtualiteten är ett system där själva verkligheten är helt fångad, helt nedsänkt i ett virtuellt bildsammanhang, i en låtsasvärld där företeelserna inte bara finns på den skärm genom vilken erfarenheten kommuniceras, utan där de blir själva erfarenheten¹⁹.

4.1.2 Flödesrum

Castells hävdar att man kan se Internet som uppbyggt av flöden. Dessa flöden är uttryck för processer som dominerar vår ekonomi, politik och vårt symboliska liv. Utifrån denna tes bildar sedan Castells begreppet flödesrum. Castells teori bygger på att flödesrummet organiserar tiden i nätverkssamhället. Det nya rummet är enligt Castells motsatsen till våra gamla föreställningar av vad som definierar ett rum som består av ett fysiskt område²⁰.

Kommunikationen omvandlar rummet och tiden vilket är människans grundläggande dimensioner. Det förflutna, nutiden och framtiden integrerar med varandra samtidigt. Data- och telekommunikationen gör det möjligt att förlägga kontor vart som helst vilket skapar en flexibel och global arbetsmiljö. Flexibilitet kan vara en frigörande kraft men också en förtryckande tendens. Den hembaserade elektroniska kommunikationen gjorde att den rumsliga sociala interaktionen minskade²¹. Den möjliggör även för människor att smidigare sköta vardagslivets uppgifter såsom arbete, inköp, underhållning, utbildning och service. Genom datakommunikationen kan människor föra en realtidsdialog. Denna fördröjda dialog skapar en direktkontakt med andra personer precis som telefonen gör men med skillnaden att den som svarar kan dröja med sin respons. Vid telefonsamtal finns inte samma möjlighet för längre pauser. Däremot vid datakommunikation finns möjlighet att besöka andra webbsidor eller prata med flera personer samtidigt vilket inte är möjligt vid ett vanligt telefonsamtal²².

4.2 IT-kommunikation i vardagslivet

Kommunikationen är grunden för all mänsklig handling enligt Thompson. Våra relationer med andra och vår egen identitet går inte att förstå om vi inte förstår betydelsen av de

---

¹⁷ Castells (2001), sida 404-407

¹⁸ Castells (2001), sida 404-407

¹⁹ Castells (2001) sida 422

²⁰ Ibid (2001) sida 461

²¹ Castells (2001) sida 428

²² Ibid. sida 510

moderna kommunikationsmedlen. Han anser att all kommunikation bygger på koder och tecken. Att hantera dessa former är en social handling, vilket innebär att kommunikation är en form av handling.

Det finns olika typer av social interaktion skriver Thompson och nämner ansikte-mot-ansikte-, medierad- och medierad kvasiinteraktion. Den förstnämnda utspelar sig här och nu, sändaren och mottagaren befinner sig i samma tid och rum. Medierna har givit upphov till de två sistnämnda och därmed skapat nya mönster av social interaktion: medierad interaktion innefattar till exempel brev och telefonsamtal, där mottagaren är specifik. Självklart är gränserna flytande, då till exempel ett brev även kan rikta sig till flera mottagare. Medierad kvasiinteraktion är till stor del envägskommunikation som till exempel böcker, tidningar, radio och teve, och avsändaren förväntar sig inte något direkt svar²³.

Thompson hävdar att den ökade tillgängligheten av data- och telekommunikation bidragit till att det ställs nya krav på individen. De flesta människor försöker dock finna en väg mellan realitetens krav och de virtuella kraven som ställs²⁴.

4.2.1 Global IT-kommunikation

En teoretisk framställning som Thompson beskriver i sin bok är att den globala kommunikationen växt fram av USA baserade företag i samverkan med västerländska politiska och militära intressen. De amerikanska militära och kommersiella intressena har genom sina ledande roller på den globala kommunikationsmarknaden kontrollen på utvecklingen av nya kommunikationssystem.

Detta gör att de amerikanska modellerna invaderar svaga samhällen och skapar hybridkulturer där olika värderingar, föreställningar och bruk blir till en ny norm²⁵.

Thompson menar att eftersom människor kan kommunicera mellan avstånd i rummet och tiden kan handlandet och integrationen ske på distans. De tekniska medierna erbjuder människor andra sätt att organisera och kontrollera rummet och tiden vilket minskar interaktionen ansikte mot ansikte. Utvecklingen av nya tekniska medier kan också påverka människors sätt att uppleva det sociala livets rumsliga och tidsliga dimensioner.

En variabel nära förbunden med tid och rum är avståndet. När data- och telekommunikationen utvecklades ändrades föreställningen om avstånd som ett beroende av restiden. Kommunikationen kan numera ske i samma tid men i olika rum vilket gör att människor får en känsla av en mindre värld. Internet uppmuntrar interaktionen mellan människor över landsgränser och världsdelar. Det finns dock ingen direkt klar förståelse ännu över hur förändringar i tid och rum påverkar individer²⁶.

4.3 Kommunikation genom handling och språk

Det talade språket är en social funktion där individer skapar relationer till andra samt utvecklar redan etablerade kontakter²⁷ vilket Jürgen Habermas påpekar i sin bok ”Kommunikativt handlande”. Han menar att det grundläggande i den mänskliga samvaron inte är ekonomi eller administration utan kommunikation mellan människor. Handlande är kommunikativt; det är den som gör att vi kan förstå varandra och agera tillsammans. Denna kommunikativa gemenskap menar Habermas har en egen plats i samhället, och denna plats är samhällets centrum även kallat livsvärlden vilket är det civila samhället eller vardagen. Det är

---

²³ Thompson (2001), sida 34

²⁴ Ibid. sida 286

²⁵ Ibid. sida 206

²⁶ Ibid. sida 50

²⁷ Ibid. sida 21

den invanda, mellan människor grundförståelsen av vårt nu, som gör att vi vet vad olika saker betyder, varför människor handlar som de gör, eller hur vi ska agera i olika situationer, utan att direkt behöva reflektera över det.

Habermas framhåller att det är i livsvärlden som människor lär sig handla tillsammans med andra och att komma överens. Språket har en stor betydelse i Habermas teori. Handlingarna i livsvärlden förmedlas av språket. Det är språket, och inte pengar eller makt, som bestämmer de i livsvärlden möjliga handlingssätten och förhållningssätten. Habermas visar även att språket, det kommunikativa handlandet i sig innehåller en global rationalitet.

I livsvärlden och genom språket uppstår hela tiden anspråk på sanning, på normers riktighet och på medmänniskors uppriktighet. Detta är någonting som dagligen sker i vardagen genom kommunikationen. Vid konversationer med andra förnyas språket på ett innovativt sätt²⁸.

Habermas beskriver handlandet som kommunikativt att det är det som gör att vi kan förstå varandra och agera tillsammans. Genom språket kan vi uttrycka oss förståeligt, ger lyssnaren något att förstå och där igenom göra oss förstådda. Detta resulterar i förståelse mellan varandra. Om den språkliga kommunikationen inte är i samförstånd uppstår missuppfattning, vilket leder till att kommunikationen antingen avbryts, återupptas på en ny nivå eller att den övergår i ett metodiskt handlande²⁹.

4.4 Teoridiskussion

I teoriavsnittet har vi gett en presentation av de valda teorierna som ska vara underlag för analysen av resultatet. Teorierna har gett oss ett brett spektrum då abstraktionsnivån varierat från individ- till globalt perspektiv.

Som vi tidigare nämnt har Castells författat en omfattande teori kring nätverkssamhället. Vi valde de avsnitt som är av relevans för vår studie och därmed har vi medvetet utelämnat de delar som inte överensstämmer med vårt syfte.

Kommunikation innefattar handling, språk, vardag samt även de medel som används för att utföra densamma. Därför är Castells, Habermas och Thompsons arbeten väl lämpade för vår teoriram.

Inledningsvis presenterades delar av Castells kommunikationsteori eftersom hans teori är väl genomarbetad och en betydande studie om modern kommunikation. Castells nämner bland annat hur den nya formen av interaktion skapar en personlig isolering vilket försvagar människors band med samhället och i sista ledet med den ”verkliga” världen. Under tidigare forskning presenterade vi en studie genomförd av forskare vid Stanford Universitetet vilket visade på att Internet skapar en ny social isolering och att vardagen blir en funktionell värld där kontakten med andra människor sker på distans³⁰. Detta styrker Castells teori om att nätverkssamhället skapar isolering. I den virtuella världen får tid och rum aspekten en annan innebörd. Det är numera möjligt att kommunicera i samma tid men i olika rum.

Thompson förklarar att kommunikation är en form av handling där språket samt ansikte mot ansikte interaktionen framförallt är av betydelse. Språket möjliggör förståelse men det skapar även missförstånd vid i synnerhet skriftlig datakommunikation. Han beskriver även att den ökade tillgängligheten av data- och telekommunikation bidragit till att det ställs nya krav på individen. Thompsons teorier fann vi användbara då de sammanförde Habermas arbete om språket som en handling men även Castells teorier om att datakommunikationen är en virtuell verklighet. Habermas menar att handlandet är kommunikativt och att det gör att vi kan förstå

---

²⁸ Habermas (1996), sida 326

²⁹ Ibid. sida 144

³⁰ Larsson, Kvällsposten (000217)

varandra. Han beskriver att det är genom den språkliga kommunikationen med andra som språket utvecklas.

Att använda dessa tre teoretiker har gett oss ett omfattande teoribygge vilket är grundstommen för vår analys.

5. Metod

Eftersom vårt syfte är att undersöka hur dagens kommunikationsteknik påverkar tio studenter vid BTH i deras vardag, är den kvalitativa metoden mest lämpad. Kvalitativa metoder ska skapa en djupare förståelse för ett fenomen men urvalet blir mindre i förhållande till kvantitativa undersökningar.

5.1 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden kännetecknas av att det finns ett intresse för hur människan uppfattar och tolkar omgivningen. Forskaren kan i en kvalitativ undersökning inte dra några generella slutsatser av det som studerats utan endast uttala sig om det³¹.

Hermeneutisk forskning syftar till att studera, tolka och skapa förståelse för ett problem. Genom att föra en dialog med respondenten kommer den hermeneutiska forskaren närmare en ökad förståelse för det som studeras. Intervjun är ett samtal där respondenten exempelvis kan beskriva sina kommunikationsvanor. Denna verbala diskurs transkriberas till texter som ska tydas av forskaren. En beskrivande illustration av den hermeneutiska forskningen är i form av en spiral. Forskaren skapar först förståelse för problemet och utvecklar sedan frågor och idéer kring ämnet. Detta ligger till grund för dialogen med respondenten och svaren från denne bildar en ny förståelse vilket ger upphov till nya frågor och idéer. Denna process kan vara oändlig, men forskaren kan på detta sätt få fram ett rimligt slutresultat som i sin tur är fri från motsägelser³².

5.1.1 Trovärdighet och tillförlitlighet

I kvalitativa undersökningar är det svårt att fastställa graden av reliabilitet och validitet, istället används begreppen trovärdighet och tillförlitlighet. Detta eftersom syftet med en kvalitativ undersökning är att få fram en bättre förståelse för vissa faktorer och då kommer inte den statistiska representativiteten i fokus³³.

För att en studie ska få en hög trovärdighet samt tillförlitlighet krävs att resultaten och slutsatserna går att motivera samt att de ska baseras på teoretiska argument³⁴. Resultaten motiveras genom analysen och det bör även vara möjligt att dra slutsatser med teoriavsnittet. Enligt Holme & Solvang är det relativt problemfritt att vid en kvalitativ studie få hög trovärdighet i informationen eftersom forskaren har stor närhet till den eller det som studeras. Larsåke Larsson anser däremot att intervjuundersökningar får högre trovärdighet om resultatet följer studiens syfte och om frågorna verkligen behandlar det som ska undersökas³⁵. Därmed är det inte endast som Holme & Solvang visar på att forskarens närhet till respondenten har stor betydelse för trovärdigheten utan att flera orsaker har inverkan.

En central faktor för kvalitén på intervjuaterialet är hur pass innehållsrikt det är samt att forskaren intervjuat tillräckligt antal respondenter. En regel för forskning är att intervjuarbetet avslutas när det inte framkommer något nytt från respondenterna. Trovärdigheten avgörs av att respondenterna är relevanta för studiens syfte samt att informationen forskaren erhåller är korrekt och uppriktig. För att ytterligare stärka kvalitén av en studie kan forskaren använda

---

³¹ Sveningsson, Lövheim, Bergquist (2003) sida 66

³² Kvale (1997) sida 49-50

³³ Holme & Solvang (2001) sida 163

³⁴ Ekström & Larsson (red.) (2000) sida 12

³⁵ Ibid. sida 13

sig av metodtriangulering vilket innebär att en intervjustudie kombineras med andra metoder³⁶.

5.2 Kvalitativ intervju

Genom att utföra kvalitativa intervjuer sätter forskaren sig in i respondentens situation och ser världen utifrån dennes ögon. Meningen med en kvalitativ intervju är att komma nära den som intervjuas, vilket skapar ett förtroende och intervjun känns mer som en vardaglig situation och ett vanligt samtal³⁷. För att den intervjuade ska känna att denne fritt kan tala om sina upplevelser kring ämnet och uttrycka åsikter krävs att forskaren bygger upp en atmosfär där den intervjuade kan känna sig trygg³⁸. Enligt Steinar Kvale kan forskaren skapa en trygg atmosfär genom att informera den som ska intervjuas om intervjuens syfte och vilka som kommer att ha tillgång till det insamlade materialet. Det bör även informeras om att respondentens namn inte kommer att figurera i uppsatsen utan att namn i sådana fall är fingerade³⁹.

Larsåke Larsson påpekar att det sällan blir tal om något samtal i betydelsen balanserat informationsbyte. Avsikten är att få kunskap från respondenten där denne förväntas svara för merparten av information⁴⁰. Kvale instämmer med Larssons resonemang då han hävdar att forskningsintervjun inte är ett samtal mellan likställda parter, eftersom det är forskaren som definierar och kontrollerar situationen⁴¹.

För att få fram värderingar, tolkningar och upplevelser är intervjun en lämplig metod att använda. Respondenten får möjlighet att ge långa resonemang om sin syn på det som studeras och forskaren får möjlighet att göra en korrekt tolkning av det som sägs⁴².

Den kvalitativa metoden är lämpad vid upptäckande forskning även om det finns plats för den kvantitativa metoden som komplement⁴³. Genom att välja den kvalitativa halvstrukturerade intervjuformen behöver varken frågor eller svar vara helt styrda, vilket skapar en mer naturlig dialog mellan forskaren och respondenter. Med den halvstrukturerade intervjuformen reduceras styrningen av intervjupersonen och denne kan då även påverka samtalets utveckling. I en ostrukturerad intervju kan forskaren använda sig av en intervjuguide med olika teman⁴⁴. För att få uttömmande svar från respondenten bör forskaren utforma frågorna så att intervjupersonen inte endast kan svara ja eller nej. Dessa frågor bör inledas med hur och inte varför⁴⁵. Intervjuerna ska ge forskaren svar på den mening och det betydelseinnehåll som finns i den sociala handlingen som kommunikation innefattar⁴⁶.

Det vanligaste sättet att registrera en intervju är genom att använda en bandspelare eller diktafon. Forskaren kan då koncentrera sig på de teman som rör ämnet. Diktafonen registrerar det som sägs samt tonfall och pauser, den kan däremot inte få med respondentens kroppsspråk och mimik. Är ämnet av sådan karaktär att respondentens ansikts- och kroppsspråk har betydelse bör forskaren använda sig av en videobandspelare⁴⁷.

---

³⁶ Ekström & Larsson (red.) (2000) sida 74

³⁷ Ibid. sida 99

³⁸ Kvale (1997) sida 118

³⁹ Ibid. sida 143

⁴⁰ Ekström & Larsson (red)(2000) sida 51

⁴¹ Kvale (1997) sida 13

⁴² Andersson B-E (2001) sida 17

⁴³ Rosengren & Arvidson (2001) sida 130

⁴⁴ Sveningsson, Lövheim, Bergquist (2003) sida 84

⁴⁵ Becker (1998) sida 58

⁴⁶ Ekström & Larsson (red)(2000) sida 13

⁴⁷ Kvale (1997) sida 147

Intervjun ska efter genomförandet transkriberas och struktureras så att den lämpar sig för analys. Omfattning eller hur ordagrant det blir grundar sig på syftet med undersökningen, samt om personen som transkriberar är tålmodig eller inte. Den tid det tar att skriva ut en intervju beror på, hur van och noggrann den är som transkriberar, samt att kvalitén på inspelningen kan ha betydelse. En intervju på en timme tar upp till fem timmar att transkribera⁴⁸.

För att analysera de transkriberade intervjuerna bör tillvägagångssättet för analysen ha begrundats i förväg. Forskaren bör även under hela intervjuundersökningen ha genomsyrats av analystankar. Vid analysen har forskaren ett perspektiv på vad som undersökts och tolkar det utskrivna materialet ur detta perspektiv⁴⁹.

I likhet med Larsåke Larssons beskrivning av samtalsintervjuer är våra intervjuer inte en balanserad diskurs mellan oss och respondenterna utan de står för merparten av informationen. Vi berättar inget för respondenterna om våra upplevelser kring kommunikationsvanor eller hur vi agerar i diverse situationer.

5.2.1 Intervjuguide

Avsikten med den kvalitativa forskningsintervjun är att beskriva och tolka de teman som förekommer i intervjuerna med de utvalda respondenterna vilket underlättas av en genomarbetad intervjuguide.

Vid utformandet av en intervjuguide utgår forskaren från de teorier som studien innehåller samt tidigare forskning kan vara behjälpligt. Samtalsintervjuer är uppbyggda kring ett antal teman och under dessa finns konkreta frågor formulerade. Vid frågekonstruktionen bör forskaren inte förutsätta att respondenten har kunskap i ämnet, frågorna ska därmed vara lättförståliga. Forskaren ska heller inte ställa ledande frågor då resultatet kan bli missvisande. En annan aspekt att begrunda är om frågan är begriplig, detta kan senare testas med en provintervju⁵⁰.

Intervjuguiden (se bilaga 2: Intervjuguide) skapade vi med utgångspunkt i olika teman, vilka var: vilka kommunikationsmedel används i vardagen, hur mobiltelefon, telefon, dator och Internet nyttjas i vardagen samt åsikter om den globala kommunikationen. Utifrån dessa teman skapade vi frågor tillhörande dessa tre delar. Den första intervjufasen behandlade frågor om ålder och vilket ämne respondenterna studerade på högskolan. I den andra fasen fick respondenterna beskriva vilka kommunikationsmedel de använder samt hur deras vanor i vardagslivet ter sig. Intervjuguiden avslutades med frågor kring den globala IT-kommunikationen. Vi undrade slutligen om respondenterna hade något ytterligare att tillägga som de reflekterat över.

5.3 Urval

Vi avgränsade vårt urval till studenter vid BTH. Kön fördelningen i studien förhåller sig som så att hälften var kvinnor och andra hälften var således män. Åldern på respondenterna slumpade sig så att de är mellan 20-40 år.

Vid sökandet av blivande intervjupersoner begav vi oss till högskolan. Vi upplevde det som relativt oproblematiskt att finna studerande som kunde tänka sig att delta i studien. Det var dock märkbart att studenter i grupp var mer villiga att ställa upp för en intervju med oss till skillnad mot studerande i grupper om två eller de som var ensamma. De i grupp påverkade

---

⁴⁸ Kvale (1997) sida 155

⁴⁹ Ibid. sida 182

⁵⁰ Ekström & Larsson (red) (2000) sida 59

varandra att ställa upp med argument som att när de själva ska skriva uppsats kommer de att behöva respondenter till den. De tillfrågade personerna befann sig i högskolans kafeteria eller bibliotek eftersom det är där studenter håller till utanför lektionstid.

Respondenterna i studien kommer att benämnas med fingerade namn eftersom vi bedömde att personerna skulle känna sig mer bekväma under intervjun och på så vis ge oss mer trovärdiga och uttömmande svar.

5.4 Datainsamling

Vid första kontakten med våra respondenter upplyste vi dem i ett informationsblad (se bilaga 1: Informationsblad) vad intervjun skulle behandla samt var de kunde få tag på oss vid förhinder, detta för att minska eventuellt bortfall⁵¹. Trots information och förberedelser för att förhindra eventuellt bortfall gick det inte att förebygga utan två personer fick ersättas med nya respondenter.

Vi valde att genomföra intervjuerna tillsammans eftersom det är värdefullt för presentationen av resultat och analys om vi båda medverkat. Därmed erhöll vi en större informationsmängd och förståelse av respondenterna än om intervjuerna utförts med enbart en intervjuare. Under intervjuerna hade en av oss en aktiv intervjuarroll och den andra en passiv. Detta för att respondenterna skulle koncentrera sig på en av oss samt att vi undvek att avbryta varandra. Den av oss som befann sig i den passiva rollen skulle enbart komma att göra inlägg ifall det var något som var oklart eller om det var något som den aktive intervjuaren hade förbisett.

Samtliga intervjuer utfördes i grupp rum vid högskolan, där miljön var lugn och vi kunde samtala ostört. De inleddes med att vi hälsade på varandra och återigen presenterade studies syfte. Respondenterna informerades om att vi planerade att använda en diktafon vilken hyrdes från AV-centralen i Karlskrona. Till en början uppfattades diktafonen som skrämmande av respondenterna, men efter förklaring att endast vi som intervjuare skulle lyssna på inspelningen gav samtliga respondenter förutom en person sitt medgivande att spela in dem. Diktafonen gav oss möjligheten att fokusera på intervjuerna istället för att behöva anteckna allt som sades. Den information som vi erhöll gick inte förlorad eftersom den fanns med på band.

Intervjuerna var centrerade till fem dagar och vi hade innan beräknat att de i tid skulle ta femton till trettio minuter vardera i anspråk att utföra. Anledningen till denna koncentration berodde på att vi fick in en vana för hur de skulle genomföras och analystankarna fanns med oss under hela processen. Genom att intervjuerna samlades till få dagar kunde vi direkt dra konklusioner och se likheter/skillnader respondenterna emellan. Det skulle inte i vår mening ha tillfört resultatet mer om vi genomfört intervjuerna med flera dagars mellanrum.

Då varje intervju var avslutad har respondenterna fått en kexchoklad som tack för att de ställde upp. Detta var en uppskattad gest.

5. 4.1 Presentation av respondenter

Den första intervjupersonen kommer vi att kalla Sven, han är 31 år och studerar maskinteknik. Svens intervju var den enda som vi inte fick spela in på band vilket kan ha påverkat resultatet negativt i den mening att vi inte lyckades anteckna precis allt som sades samt att citat blir ungefärliga. Sven berättade att han mestadels använder sin mobiltelefon och att han dessutom har fem mailadresser.

---

⁵¹ Rosengren & Arvidson (2001), sida 171

Efter den första intervjun med Sven genomfördes en intervju som vi efter utförandet fick räkna som bortfall då ljudupptagningen var knappt hörbar. Till nästkommande intervjuer tänkte vi på att placera diktafonen närmare respondenten för att säkerställa inspelningen och minska risken för ytterligare bortfall. Eftersom det blev två bortfall, dels genom teknisk miss dels för att en person missuppfattat tiden för träffen, valde vi att slumpmässigt välja ut ytterligare två personer för intervjuer. Dessa blev Conny och Fredrik.

Dagen efter intervjun med Sven träffade vi vår andra respondent Conny som är 21 år. Han studerar ekonomi på högskolan. Det första Conny påpekade var att den kommunikation han föredrar är den som sker ansikte mot ansikte. Intervjun förflöt väl och den gav oss ett flertal användbara citat till resultatet. Direkt efter intervjun med Conny träffade vi hans kurskamrat Fredrik som är 36 år. Han pratade entusiastiskt om fördelen med mailinglistor och förtydligade sina påståenden med personliga exempel. Fredrik berättade att han själv genomfört en studie om Internetvanor och tyckte att det var ett intressant ämnesområde vi valt att studera. Vår fjärde intervjuperson har vi valt att kalla Anna. Hon är 22 år och studerar litteraturvetenskap och medieteknik på högskolan. Hon var den enda av intervjupersonerna med tillgång till både bärbar- och stationär dator. Annas intervju var lättsam och avslappnad vilket gjorde oss mer självsäkra som intervjuare. Senare samma fredagsförmiddag träffade vi Lisa 20 år som läser tekniskt basår vid högskolan. Hon var den person av de vi intervjuade som var mest beroende av mobiltelefonen men förklarade samtidigt att hon saknar den fysiska kontakten vid kommunikation. Intervjun med Lisa var avslappnad och kamratlig.

På måndagsmorgonen intervjuade vi Hans på 32 år som studerar ledarskap. Han var den enda personen med en mobiltelefon som vägrade använda den, detta skyllde han på sin höga ålder. Intervjun med Hans var humoristisk då han bjöd på sig själv trots att han vid den första kontakten påpekat att vi inte skulle ha någon användning för honom.

Nästkommande dag träffade vi Agneta på 36 år som är kurskamrat med Hans. Intervjun med Agneta var allvarsam och hon begrundade noga igenom sina svar innan hon svarade. Vi anser att intervjun gick väl då Agneta tillförde intressanta aspekter av kommunikationsanvändandet. Vid vår åttonde intervju samtalade vi med Emma. Hon är 24 år och studerar ekonomi. Emma var en pratglad person som vid något tillfälle hade svårt att hålla sig till ämnet och gärna svävade ut. Efter alla tidigare genomförda intervjuer var vi nu så förberedda att vi kunde föra respondenten tillbaka till ämnet. Senare på eftermiddagen intervjuade vi Jonas på 28 år som studerar historia. Det kom fram av intervjun med Jonas att han var den person som använde sig mestadels av mail. Intervjun med Jonas var trevlig, harmonisk och hans svar var utförliga.

Sista intervjun genomfördes med Jenny, 23 år som studerar till civilekonom. Hon pratade fort vilket gjorde transkriberingen svårare än vad det varit med tidigare intervjuer. Intervjun var trevlig och lättsam.

5.5 Analys

Vi har under arbetets gång haft i åtanke hur det insamlade materialet ska bearbetas. Diktafonen underlättade transkriberingen av intervjuerna eftersom den gav oss möjligheten att lyssna igenom det som sades upprepade gånger. Vid transkriberingen av intervjuerna tog vi på oss att utföra hälften var eftersom det var tidskrävande. Transkriberingen av varje intervju tog approximativt en och en halvtimme. Om det var möjligt så transkriberade vi intervjuerna så snart vi kunde efter att de var genomförda eftersom vi då hade intervjuerna aktuellt i minnet.

Vi inledde analysprocessen med att läsa alla intervjuer upprepade gånger för att finna mönster och teman. Efter ett antal genomläsningar av materialet kunde vi urskilja de mönster och teman vi slutligen valde att presentera i resultatet.

Vid analys av de transkriberade intervjuerna är det till fördel om forskarna sorterar det insamlade materialet i olika kategorier. Det är även en fördel med markeringar i materialet för att få överblick över likheter och skillnader. Det centrala i analysmomentet i kvalitativ forskning är att söka efter mönster. Forskaren kan även skapa metaforer som ger arbetsnamn åt specifika svar som erhållits från respondenterna. Dessa kan senare visa sig vara en genomtänkt rubrik. Materialet ska tolkas efter de teorier som undersökningen bygger på⁵².

När vi inledde vårt analysarbete gjorde vi såsom Larsåke Larsson beskriver, först sorterade vi det insamlade materialet, vilket är de transkriberade intervjuerna. Markeringar med olika färgpennor gjordes för att tydligare kunna urskilja likheter och skillnader. Vi utvecklade även arbetsnamn åt de mönster vi fann som sedan blev användbara rubriker i resultatpresentationen.

5.6 Metoddiskussion

De kvalitativa intervjuerna hade tillsammans med en kvantitativ undersökning i högre grad kunnat säkerställa resultatet. En enkätundersökning hade tillsammans med våra tio intervjuer kunnat tillföra resultatet ytterligare men eftersom det är tidskrävande valde vi att endast genomföra intervjuer. Efter övervägande kring för- och nackdelar med kvalitativa/kvantitativa undersökningar valde vi att ha kvalitativa intervjuer till grund för vårt arbete. En fördel med kvalitativa intervjuer är deras öppenhet. Som forskare får vi en direkt kontakt med dem som intervjuas och kan därmed läsa av kroppsspråk och minner vilket ibland säger mer än ord. Respondenten får även använda sina egna ord vid svar på frågor vilket inte är möjligt vid en kvantitativ undersökning utan öppna svar.

En nackdel med kvalitativa intervjuer är att respondenten kan försöka leva upp till vad denne tror att vi som forskare vill ha svar på istället för att uttrycka sig enligt den egna uppfattningen⁵³. Vi upplevde inte att våra respondenter sökte svar från oss utan att de var självständiga. Vid intervjuerna måste vi som forskare ha en objektiv syn på det som studeras så att vi inte blir alltför subjektiva. Vid en alltför subjektiv syn finns risken att respondenterna färgas av våra åsikter.

Intervjuerna var inte helt ostrukturerade eller oförberedda utan vi utarbetade en intervjuguide vilket innehöll teman som var aktuella med hänvisning till studiens syfte. Att båda var med vid intervjutillfällena gjorde att vi kunde komplettera varandra i efterhand, vilket ökade trovärdigheten eftersom det tillförde uppgifter som den ena eller den andra eventuellt missat.

Efter de två första intervjuerna upptäckte vi att frågorna inte fungerade som planerat utan fick omarbetas i en ny intervjuguide. Intervjuformen var öppen eftersom det var viktigt att respondenten fick prata fritt kring ämnet utan att vi styrde alltför mycket, detta för att få så uttömmande svar som möjligt. För att forskaren ska få struktur på intervjumaterialet är det fördel om denne analyserar fram återkommande teman. Dessa gör det enklare att presentera resultatet och se centrala mönster i intervjuerna⁵⁴. För vår del inleddes arbetet med att finna teman redan under intervjuprocessen då vi såg likheter men även skillnader respondenterna emellan. Till en början hade vi åtskilliga teman men dessa reducerades efter hand som arbetet fortskred.

Under vår första intervju fick vi problem, då ljudupptagningen blev ohörbar och därför föll den intervjun under beteckningen bortfall. Ett bortfall kan leda till sämre giltighet och

---

⁵² Larsson(red)(2000) sida 66

⁵³ Holme & Solvang (2001) sida 98

⁵⁴ Sveningsson, Lövheim, Bergquist (2003) sida 85

tillförlitlighet men genom att finna fler respondenter att ersätta bortfallet med lyckas vi reducera eventuell bristande giltighet samt tillförlitlighet.

6. Resultat

Resultatet presenteras utifrån teman som framkommit under arbetets utveckling vilket beskrivs i metodavsnittet. Dessa teman är mobiltelefoner och SMS, kravfull kommunikation, den vardagliga kommunikationen, språkliga missförstånd samt global kommunikation och ekonomisk isolering.

Intervjuerna inleddes med att respondenterna fick frågan om vilka medel de använder för kommunikation. Samtliga förutom en person hade tillgång till vanlig telefon medan mobil, dator och Internet var medel samtliga respondenter förfogade över. Fanns det inte Internet hemma så hade de tillgång till det i skolan. Några uttryckte att de trots att de ägde mobil inte använde den särskilt mycket.

6.1. Mobiltelefoner och sms

Samtliga respondenter ägde en mobiltelefon men användandet varierade bland de olika personerna. Av de vi intervjuade som var över trettio år, upplevdes mobiltelefonen som en trygghet men samtidigt en stressande faktor att alltid behöva vara kontaktbar. Sven såg det som en garanti att kunna få kvittens på att SMS han skickat kommit fram. Däremot menade Agneta att mobiltelefonen skänkte henne trygghet då hon kan kontakta sina barn. Åsikterna varierade kring mobiltelefonernas användningsområden. De yngre respondenterna nämnde att SMS funktionen är ett snabbt och enkelt sätt att kommunicera på. Dessa personer, av våra respondenter, är även de som mestadels använder SMS funktionen. Conny ger exempel på vad han anser vara bra med SMS.

Korta informativa meddelanden är skitbra och det är billigt och det går fort, när man väl lärt sig skriva vilket de flesta har nu. – (Intervju 2, Conny 21)

Han förklarar vidare att äldre har mycket svårare för att ta till sig den nya tekniken. Det tar längre tid för dem att lära sig den vilket han uttrycker med metaforen att de måste komma över en jättehög tröskel innan de kan förstå fördelen med SMS. Ett exempel på denna höga tröskel är att Hans, som uttrycker följande:

Likadant SMS då va, onödigt. Hålla på att trycka in tar ju hur lång tid som helst istället för att ringa, känns så otroligt dumt. – (Intervju 6, Hans 32)

Respondenterna över trettio år uttrycker att mobiltelefonen är en trygghet men samtidigt ett störande moment. Detta tolkar vi som ett någorlunda motsägelsefullt resonemang. Hans påpekar bland annat att mobiltelefonen kan vara bra att ha när bilen stannar någonstans vilket tydligen inträffar relativt frekvent. Men trots detta väljer han att inte använda mobiltelefonen. Dessa respondenter uttryckte även att de inte har samma tålamod kring mobiltelefoni jämfört med de yngre personer vi intervjuat, utan vill inte alltid vara kontaktbara och anser att användandet gått till överdrift. Agneta menar:

Störande tycker jag det är framförallt, det upplevde jag förra terminen när jag läste, då mobiler låg på bordet och pep och hoppade runt och folk som sitter och SMS: ar överallt. – (Intervju 7, Agneta 36)

Eftersom antalet manliga och kvinnliga respondenter fördelat sig jämt ansåg vi det intressant att se skillnader dem emellan. Kvinnor var av uppfattningen att den mobila kommunikationen gav dem en trygghet men samtidigt kändes den mer opersonlig, till skillnad från männen som snarare tyckte att mobilen gav dem en friare och flexiblare vardag. Fredrik berättade om när han arbetade inom Flottan och hade jourtjänst. Då satt han hemma och väntade vid telefonen på att den skulle ringa. Med mobiltelefonen blev det däremot möjligt att röra sig fritt. Kvinnorna ansåg att mobiltelefonen är ett medel för omtanke i kontakten med vänner vilket nedan citat från Lisa visar.

Nackdelen är att man träffas mindre och att man istället för att ringa en person skickar ett SMS vilket i och för sig är bra att man ger någon en tanke men det är finare att prata med någon. – (Intervju 5, Lisa 20)

Lisa anser att det är fint att höra av sig emellanåt men denna handling kan uppfattas som ett krav av somliga personer då de inte alltid vill vara exempelvis kontaktbara.

6.2 Kravfull kommunikation

En av frågorna i intervjuguiden handlade om respondenterna har krav på sig själva eller om de upplevde krav från andra att använda mobil, telefon eller Internet. De kvinnliga respondenterna uttryckte i högre grad att de kände krav från skola och arbete då dessa behövde få kontakt med dem på ett eller annat sätt. Detta exemplifieras av Anna:

Jag skaffade mobiltelefonen när jag jobbade för då var det nödvändigt att människor skulle få tag på mig eftersom jag sällan var fast på en och samma arbetsplats. – (Intervju 4, Anna 22)

Flera respondenter påpekade att Internet är en del av studierna och krävs för att kunna utföra informationssökning. Några av de manliga respondenterna uttryckte däremot att de ställer krav på andra vilket följande citat visar.

Det är mer jag som ställer krav på min kära hustru som alltid glömmer sätta på mobiltelefonen. Man sitter hemma och väntar på att hon ska ringa och bli hämtat från jobbet. Sen helt plötsligt kommer hon in genom dörren och då undrar man ju varför hon inte har telefonen på. Den glömde jag sätta på... Ja då kunde jag ha gjort någonting annat än att sitta och vänta på henne så att säga. Man ställer liksom krav på att få tag på folk. – (Intervju 3, Fredrik 36)

Förutom att ställa krav på andra upplevde ett flertal att vänner till dem ställde krav på att respondenterna ska vara tillgängliga konstant. Hans som är den enda av våra respondenter som inte använder mobiltelefonen uttryckte att han känner krav från andra att använda den.

Med mobilen då va är det ständiga frågor liksom varför jag inte har mobil. [...] Jag måste förklara rätt ofta varför jag inte använder mobil och det är ändå konstigare att förklara det med tanke på att jag *har* en mobil och inte använder den. – (Intervju 6, Hans 32)

Respondenterna gav olika anledningar till att inte vara kontaktbara, såsom att ibland vill de vara ifred, när de är iväg och tränar eller när de är på möte. Bland våra respondenter är det endast Lisa som ständigt är kontaktbar. De som känner ett behov av att inte vara kontaktbara emellanåt upplevde istället att de blir ifrågasatta om mobiltelefonen varit avstängd vilket Jonas beskriver:

Man köper sig en mobiltelefon och sen så finns det ändå tillfällen då man inte vill prata och då brukar man stänga av telefonen och då är det många som säger, men herre gud, har du nu köpt en så måste du ha mobilen igång. – (Intervju 9, Jonas 28)

Krav uppfattas på olika sätt av olika personer något som stycket ovan visar. Några respondenter upplever att det är de som ställer krav i större utsträckning till skillnad från de andra respondenterna som kände krav från omgivningen på att exempelvis alltid vara kontaktbara.

6.3 Den vardagliga kommunikationen

När vi frågade respondenterna hur en dag ser ut ur kommunikationssynpunkt var beskrivningarna övergripande indelade i tre skeden, morgon, middag och kväll. Ett flertal respondenter inleder dagen med att starta datorn och mobiltelefonen. Framst de kvinnliga respondenterna med bredband hemma börjar morgonen med några ICQ hälsningar. Anna förklarar:

Direkt på morgonen när jag vaknar så sätter jag på datorn [...] så kanske det plingar till för att någon annan också har igång sin dator som jag har på min kontaktlista och då skriver man – hej, god morgon, vi ses i skolan om en timme. – (Intervju 4, Anna 22)

I skolan är det sedan vanligt att de respondenter som är utan bredband hemma läser och svarar på morgonens mailskörd. Fredrik berättade om fördelen med mailkommunikation då flera av hans kurskamrater bor i de olika städerna Karlshamn, Ronneby och Karlskrona. Mail gör det möjligt för dem att kommunicera med varandra. De behöver inte resa för att jämföra uppgifter. Fredrik uttryckte vidare att han genom mailinglistor har funnit människor med gemensamma intressen och värderingar.

En del av respondenterna kände inte direkt något ytterligare behov av att använda dator för exempelvis mailkontakt när de kom hem efter en dag i skolan. Utan de upplevde att det då är viktigare med ansikte mot ansikte kommunikation med familjen. Datorn har under dagen redan tagit så stor plats med dess alla funktioner att några behöver en paus från den. Anna beskriver datorn på följande sätt.

Det blir en allmaskin. Man använder den till allt möjligt. Om jag skulle använda den mer skulle det gå ut över den sociala kontakten med andra människor. – (Intervju 4, Anna 22)

Trots en lång dag framför datorn har några respondenter ändå ett behov av att kontakta vänner och bekanta. Några beskrev att de även ringer ett antal samtal på kvällen men inte för att bara säga hej utan för att de har ett ärende. Förutom att använda den vanliga fasta telefonen kommunicerar de gärna genom korta SMS och främst med personer som inte har anknytning till högskolan. Jonas berättar om sin SMS kommunikation:

På kvällen intensifieras hela SMS kommunikationsgrejen när alla kommer hem [...]. Vad har du gjort idag och sådär? – (Intervju 9, Jonas 28)

Vi upplevde att de kvinnliga respondenterna i större utsträckning kvällstid använde sig av ICQ och MSN. De såg det som ett kommunikationsmedel för att hålla kontakten med vänner

men även för att skapa nya bekanskskaper. Samtidigt påpekade de att kontakten via ICQ och MSN blir opersonlig och risk finns för isolering. Nedanstående två citat från Jenny och Lisa sammanfattar uppfattningen från i huvudsak de kvinnliga respondenterna.

När jag bodde [...] på studentkorridor där vi alla satt inne på våra rum och snackade på ICQ. De va ju trevligt och sen när nätet va nere då plötsligt träffades vi alla i allrummet [...] men när sen datorerna var igång så [...] blev det mer opersonligt på något vis. –(Intervju 10, Jenny 23)

Nätet är [...] bra på så sätt att man pratar med personer som man inte skulle prata med annars. – (Intervju 5, Lisa 20)

IT kommunikationen har utvecklats mycket de senaste åren och detta har självfallet påverkat människors vardag. Vi har idag möjlighet till ökad kontakt med varandra vilket en övervägande del av våra respondenter utnyttjar. Vi upplevde att övervägande delen av våra respondenter inte hade någon uppfattning om hur data- och telekommunikationen påverkat deras vardag de senaste tio åren. Fredrik som tillhörde de respondenter över trettio år ansåg att det inte är data- och telekommunikationen som förändrar ens person utan att det sker ändå. Han kunde trots allt erkänna att han blivit slarvigare med att exempelvis passa tider.

6.4 Språkliga missförstånd

Trots att vi inte hade någon specifik fråga kring språket i kommunikationen fick vi i svaren från flertalet av respondenterna att de tycker språket påverkats negativt. Ungefär hälften av respondenterna påpekade de grammatiska försämringarna som sker med språket i den dagliga kommunikationen. De anser att talspråket blandas med skriftspråket, vilket Jonas påpekar:

Det har blivit mycket kortare och inte så noga med stor bokstav och grammatiska enkelheter. [...] Det har utvecklats till att bli mindre dogmatiskt. –(Intervju 9, Jonas 28)

Agneta framhävde att många yngre hon träffar har svårt för att prata vanligt. Hon tycker att de har ett osäkert och fult språk med slang och tecken.

Det blir ett konstigt språk tycker jag, [...] fick ett mail häromdagen då jag inte förstod någonting, fick svar på någon fråga och tänkte, vad skriver människan? Kort och konstigt, man tänker svaret men man skriver det på ett helt annat sätt. – (Intervju 7, Agneta 36)

Det blir mycket mer talspråk, man skriver ungefär som man talar. [...] Det blir mycket förkortningar. – (Intervju 10, Jenny 23)

De andra respondenterna som inte påpekade de grammatiska försämringarna som sker med språket uttalade sig istället om de missförstånd som sker i kommunikationen. Framst ansåg de att människor tolkar meddelanden fel vid SMS, ICQ och mail kommunikation vilket Anna säger följande om:

Det kan bli lite missförstånd ibland, man måste lära sig att använda nyanserna i språket när man skriver. –(Intervju 4, Anna 22)

När man skriver några meningar i chattprogram får man utveckla och förlänga flera gånger för att folk ska förstå en. – (Intervju 2, Conny 21)

Man måste vara mycket mer konkret när man skriver en text, är man inte det kan missförstånd självklart ske. – (Intervju 3, Fredrik 36)

Alla respondenter verkar medvetna om de språkliga bristerna data- och telekommunikationen skapar. Vi kan ändå skönja att det är någonting som de inte oroas av, då det finns möjlighet att förklara eventuella missförstånd och det är allmänt accepterat att det grammatiska språket har ändrats. Jonas anser att människor blivit mindre noggranna när de skickar material via mail mellan varandra. En bifogad fil idag kan vara slarvigt utförd istället för som förr då människor var tvungna med sin skrivmaskin att göra alla skrivelser noggrant. Innan datorn var det inte möjligt att exempelvis flytta ett stycke i en mening. Vår reflexion över detta är att dagens IT möjliggör en mer frekvent kontakt mot tidigare och att det då är accepterat att skicka halvfärdigt material till andra personer. Människor har ett behov av feedback och uppmuntran då det är utvecklande för den egna personen.

6.5 Global IT-kommunikation och ekonomisk isolering

Vi avslutade våra intervjuer med frågor om ekonomins betydelse för införskaffandet av mobiltelefoner och datorer. Samtliga respondenter sade att ekonomin har betydelse för införskaffandet av data- och telekommunikationsbaserad utrustning. Sven gav en annan aspekt ur ekonomisk synpunkt, nämligen att globaliseringen har gjort det billigare för honom att ringa sina släktingar som bor utomlands. Han påpekade även att den gjort att postens funktion reducerats, det går nu snabbare att skicka ett mail än ett brev.

Fredrik däremot anser bland annat att EU är ett resultat av den globala kommunikationen. Länder som det förut tog lång tid att resa till går det idag att på några sekunder skicka ett mail till. Det gör att världen uppfattas som mindre och de geografiska avstånden har ingen inverkan på kommunikationen. Jenny menar att globaliseringen måste ha betydelse för företag som handlar med andra länder.

Något som även påpekades av respondenterna är att högskolan med Internets hjälp kan ha globala samarbeten. Anna som läser litteraturvetenskap och medieteknik berättade att den globala kommunikationen är en förutsättning för det program hon läser. En del av hennes kurskamrater befinner sig i andra delar av världen och då måste hon kunna kommunicera med dem vilket är möjligt med Internet, mail- och chattprogram.

Alla respondenter påpekar att det är dyrt med IT och speciellt de yngre respondenterna, under 25 år, som inte arbetat tidigare upplever att de inte har samma möjlighet att införskaffa sig ny teknik som studerande med tidigare arbete.

Samma grupp påpekade även att de oftast införskaffade mobiltelefon i samband med kampanjerbjudanden och samtidigt säger upp den fasta telefonen eftersom det annars blir dubbla kostnader. Fredrik berättade om sin svärfar som sa upp den fasta telefonen i sommarstugan när de skaffade mobiltelefon.

De tyckte att de tjänade pengar på detta, men folk har slutat ringa till dem för att de tycker det är för dyrt. Han har flyttat över kostnaden på någon annan [...] för han tyckte han var smart. – (Intervju 3, Fredrik 36)

Avgifterna för att ringa mobiltelefonsamtal men även fasta telefonens avgifter kan således bidra till isolering då människor drar sig för att kontakta varandra. Även Anna påpekade att isolering kan bli ett resultat men med andra orsaker för att det ska leda dit. Hon anser istället

att det är av lathet som isoleringen sker, att det är mer bekvämt att sitta hemma och skicka iväg ett meddelande istället för att söka upp personer fysiskt. Jenny framhöll att kommunikationen via dator och mobiltelefon gjort henne latare.

Man har nog blivit mycket latare och mycket dåligare [sic!] på att göra upp planer [...] när man ska träffa folk. – (Intervju 10, Jenny 23)

Då samtliga respondenter är studenter så har den ekonomiska situationen betydelse för kommunikationen i den meningen att studerande inte har samma möjlighet att införskaffa sig bredband, den senaste mobiltelefonen et cetera. Däremot påpekade exempelvis Fredrik att han hade ekonomiska förutsättningar för ny teknik då han arbetat tidigare men ansåg att det fanns andra saker han hellre investerade i.

7. Analys

I analysen nedan belyses centrala teman ur det empiriska materialet och sammankopplas med relevanta delar i teoriavsnittet.

7.1 Flexibilitet och krav

Ny teknik kan skapa förändring i människors vardag eftersom en övervägande del av den kommunikation som sker idag görs med mobiltelefoner och Internetbaserade program. Data- och telekommunikationen gör att människor inte längre behöver befinna sig i samma tid och rum för att interagera med varandra. De manliga respondenterna i vår studie som använder mobiltelefon ansåg att den gav dem möjlighet till en flexibel vardag. Detta beskriver Castells är ett resultat av det nya nätverkssamhället. Arbetsplatser och kontor kan förläggas var som helst vilket ger en flexibel arbetsmiljö. Våra respondenter uttryckte att trots de valmöjligheter och den flexibilitet som finns, kände de att det ställs krav på dem genom de nya kommunikationsformerna. De kvinnliga respondenterna uttryckte att mobilanvändandet gått till överdrift och att de inte alltid vill vara kontaktbara. Thompson säger att den ökade tillgängligheten av data- och telekommunikation bidragit till att det ställs nya krav på individen. Men, de flesta människor försöker dock finna en medelväg mellan vardagens krav och de virtuella samt mobila kraven. Ett av dessa krav är det ökade behovet av att alltid vara kontaktbar. Jonas förtydligade detta genom att berätta att det finns tillfällen då han inte vill prata med andra utan då hellre väljer att stänga av mobiltelefonen.

Vid intervjuerna ställde vi frågan om hur respondenterna uppfattat den förändring som mobiltelefoner och Internet inneburit, om de anser att deras vardag har förändrats över de senaste tio åren. Denna fråga visade sig vara komplicerad att svara på då respondenterna hade svårt att dra sig till minnes hur vardagslivet fungerade innan utvecklingen av mobiltelefoner och Internet. De kvinnliga respondenterna uppfattar tekniken som ett störande moment, emellertid har den likväl fått en plats i vardagen genom att de dagligen utnyttjar data- och telekommunikationen. Habermas teori beskriver att människor handlar och/eller agerar i olika situationer utan att reflektera över det. Därmed kan vi påstå att våra respondenter inte har reflekterat över förändringar som skett i deras vardag när de fått tillgång till ny teknik.

7.2 Mobil trygghet

De kvinnliga respondenterna angav trygghet som en avgörande faktor till varför de har mobiltelefon. Tryggheten de känner med en mobiltelefon överväger de störande momenten som det för med sig. Castells beskriver att den elektroniska kommunikationen möjliggör för människor att smidigare sköta vardagslivets uppgifter i vilket vi anser att trygghet kan innefattas. Mobiltelefonen ger människor större möjlighet till att utnyttja dygnets alla timmar vilket skapar en mer effektiv vardag. För Sven var det dock en trygghet att få kvittens på SMS som han skickat. Detta kan bero på att han vill få en bekräftelse på att ett viktigt meddelande kommit fram korrekt så att missförstånd inte uppstår.

Varken Castells, Thompson eller Habermas beskriver effektiviteten med kommunikationen. Detta är dock något som våra respondenter talade om och som vi vill påpeka. Både Conny och Fredrik sade att samhället blir mer effektivt med ny teknik såsom mobiltelefoner. Fredrik berättade vidare att jourtjänsten inom Flottan effektiviserades genom mobiltelefonen, det var inte längre nödvändigt att befinna sig hemma vid telefonen utan det blev möjligt att göra andra ärenden och röra sig fritt.

7.3 Virtuellt interaktion

Vid användandet av Internet kan individen själv välja när denne vill använda det. Med Internet utvecklades mailinglistor vilket är en ny metod för att skapa kontakter med människor som har gemensamma värderingar och intressen såsom personen själv. Fredrik beskrev detta för oss då han funnit flertalet vänner på detta sätt. En första kontakt via Internet kan vara inledningen på en ny bekantskap som kan komma att utvecklas till en "ansikte mot ansikte" relation. Enligt våra respondenter ersätter inte Internet den sociala kommunikationen utan ses mer som en grund för den. En annan aspekt är dock att Internetanvändandet kan leda till en ökad isolering och ensamhet vilket Castells beskriver som att människor slutar träffas i rummet utan enbart umgås virtuellt i samma tid. Han påpekar även att den elektroniska kommunikationen har gjort att den rumsliga sociala interaktionen minskat. De kvinnliga respondenterna beskrev i större utsträckning problemen med Internetrelaterade kontakter. När samtal sker via ICQ och MSN går det ut över "ansikte mot ansikte" relationen. Jenny berättade om när hon bodde i studentkorridor och alla satt inne på sina rum och chattade med varandra men när Internetuppkopplingen inte fungerade träffades de i dagrummet och umgicks för att sedan återgå till sina rum när det återigen var i gång. Lisa sa bland annat att personer träffas mindre nuförtiden och hör endast av sig genom korta informativa meddelanden. En annan synvinkel som två respondenter framförde var att det är av lathet som isolering sker. Det ses som mer bekvämt att sitta hemma och skicka iväg ett meddelande via ICQ eller MSN istället för att söka upp personer fysiskt eller ringa på telefonen. Vi uppfattade av våra intervjuer att respondenterna genom data- och telekommunikation kunde undgå ansikte mot ansikte kontakten. Detta kan bero på bekvämlighet eller brist på motivation. Castells refererar i "Nätverksamhället framväxt" till Mark Slouka som påpekar att användandet av datorer är ett sätt att undgå det verkliga livet vilket vi anser stämmer in på våra respondenters resonemang kring utebliven kommunikation. Tidigare forskning som är utförd vid Stanford Universitetet stärker teorin om att ett ökat dataanvändande leder till isolering. Istället för att människor umgås med sina grannar, arbetskamrater och vänner sker kontakten via Internet, en distanserad kommunikation som ökar ensamheten.

7.4 Språkliga missförstånd

Castells skriver att den skriftliga och kunskapsbaserade kommunikationen grundar sig på alfabetet. Thompson uttrycker att all kommunikation bygger på koder och tecken. Ibland tolkas dessa koder och tecken fel, vilket leder till missförstånd. Anna, Conny och Fredrik berättade alla om de missförstånd som sker just för att människor tolkar meddelanden via SMS, ICQ och mail olika. Vid konversationer förnyas språket enligt Habermas på ett innovativt sätt. Om två personer diskuterar via ICQ och vid detta samtal använder slang och förkortningar så är möjligheten att dessa nya uttryck anammas av de båda personerna. De utvecklar sin vokabulär i samband med användandet av datakommunikation och för de nya uttrycken vidare i andra kontakter. Agneta sade att yngre personer hon träffar har ett fult språk. Detta anser vi generellt beror på generationsdifferensen. Dagens ungdomar har i större utsträckning växt upp med den nya data- och telekommunikationen till skillnad från Agneta. De har därför haft en annan möjlighet till att utveckla språket vilket Agneta ser som negativt då hon anser att det blir fult och osäkert. Om mobiltelefoner och Internet funnits under Agnetas ungdomsår för cirka tjugo år sedan, hade den språkliga utvecklingen troligen sett annorlunda ut och Agneta hade antagligen inte reflekterat över det på samma sätt idag.

Habermas hävdar att om den språkliga kommunikationen inte är i samförstånd uppstår missförstånd, vilket leder till diverse konsekvenser såsom att kommunikationen mellan två parter avbryts. Samtliga våra respondenter var medvetna om de språkliga brister som data- och telekommunikation skapar. De ansåg dock att detta inte var något allvarligt problem för

det framtida språkbruket. Vi ser likväl att språket utvecklas hela tiden och kommer att fortsätta göra det fast i en ökande takt, genom de nya kommunikationsmöjligheterna som Internet skapar.

7.5 Kommunikativa avstånd

Thompson påtalar att utvecklandet av data- och telekommunikationen medfört att avståndet som ett beroende av restiden ändrats. Fredrik berättade att mail gör det möjligt för honom att kommunicera med kurskamrater i andra städer och att han därmed inte behöver resa. Detta styrker Thompsons tes om att avståndets betydelse för kommunikation har reducerats. Människan behöver inte längre resa långa avstånd för att kommunicera. Världen uppfattas som mindre och de geografiska avstånden har ingen inverkan på kommunikationen.

Den globala kommunikationen har skapat nya kulturer där olika värderingar, föreställningar och bruk blir till en ny norm. Fredrik anser att EU är ett resultat av den globala kommunikationen. Jenny menade att globaliseringen haft betydelse för företag och handeln mellan länder. Det påpekades även att högskolans IT-profil möjliggörs genom Internet, då skolan kan ha globala samarbeten. Detta hade inte varit utförbart i samma utsträckning innan Internets uppkomst. Anna hävdade att Internet är viktig för hennes utbildning då den innehåller kurser där även människor från andra delar av världen är delaktiga.

Datakommunikationen har genom Internet reducerat avståndets innebörd vilket har gjort att världen uppfattas som mindre än tidigare, då tog flera dagar för ett brev att komma fram i utlandet.

Enligt Thompson finns inte någon forskning ännu som ger en klar bild över hur förändringarna i tid och rum kommunikationen påverkar individen. Vår tolkning av detta är att människor å ena sidan blivit mer bekväm av sig men å andra sidan blir deras vardag enklare att sköta. Det styrks av våra respondenters resonemang. Anna anser exempelvis att det är behändigt att sitta hemma och skicka iväg ett meddelande via ICQ eller SMS istället för att söka upp personen för en konversation ansikte mot ansikte.

8. Slutdiskussion

I denna kvalitativa undersökning har vi presenterat data- och telekommunikationens inverkan på tio studenter samt hur deras vanor i vardagen ter sig med de nya kommunikationsmöjligheterna. Under arbetet med intervjuerna och analysen av densamma kunde vi urskilja mönster av likheter och skillnader mellan respondenterna.

Utvecklingen inom mobiltelefoni och Internet har medfört att människor skapar nya vanor. Vid intervjuerna fann vi att respondenterna inte reflekterat över de förändringar som skett i deras vardag. Användandet av mobiltelefon ansågs dock skapa en flexibel vardag, vilket styrks av Castells teori om nätverksamhällets framväxt. Flexibiliteten är dock inte bara av godo. Det kan vara en frihet med tillgänglighet med då det blir ett krav istället för en möjlighet kan den upplevas som en belastning. Att ständigt bli avbruten av en mobiltelefon minskar känslan av frihet och leder till irritation och stress. Mobiltelefonen ger frihet men som användare gäller det att klara av att sätta de nödvändiga gränser som behövs för att inte användandet ska gå till överdrift.

Internet var ett sätt för våra respondenter att skapa nya kontakter men även att bibehålla den med vänner och ytligt bekanta. Dock finns risken att ansikte mot ansikte interaktionen reduceras vilket leder till isolering något som även Castells påpekar i sin teori. En undersökning som förstärker vårt resultat är en studie utförd vid Stanford Universitetet där det visade sig att människor som använde Internet frekvent, minskade ansikte mot ansikte interaktionen.

Genom att kommunikationen via SMS, mail- och chattprogram är begränsad, har det skriftliga språket utvecklats till talspråk vid användandet av dessa kommunikationsmöjligheter. De yngre respondenterna ansåg inte att det påverkade dem mer än att det stundom skedde missförstånd. Habermas menar att språket förnyas på ett innovativt sätt vid konversationer.

Genom denna studie kan vi se ett generellt mönster för samhället som helhet. Även om vi endast har intervjuat tio personer har vi en uppfattning av hur ett flertal personer i vår närhet använder data- och telekommunikation. Dessa reflektioner stämmer överens med vad de tio respondenterna har berättat och genom detta sätt kan vi se generellt hur det resterande samhället kommunicerar. Genom att undersöka hur individen påverkas i samhället av IT-kommunikationen kan vi urskilja den globala kommunikationens förutsättningar, från ett individ perspektiv till ett globalt sammanhang.

Nya inriktningar som väckts under arbetets gång behandlar ett annat teoriperspektiv och hur det skulle kunna ge ett annat resultat. Det hade varit intressant att i en framtida undersökning inrikta oss på de krav som data- och telekommunikationen ställer och vilka konsekvenser det får för individen. Då hade Zygmund Baumanns teori om frihet och trygghet varit tänkvärd att studera mer ingående. Bauman anser att vi i dagens postmoderna samhälle fått en ökad individuell frihet vilket skapar möjligheter till experiment men som även för med sig problem som osäkerhet och trygghet⁵⁵.

Eftersom vårt resultat skilde sig mellan de manliga och de kvinnliga respondenterna hade undersökningen ur ett genusperspektiv varit tänkvärt att genomföra. Kvinnorna ansåg bland annat att mobiltelefonen var en trygghet och de manliga respondenterna såg möjligheten till en mer flexibel vardag.

Under studiens gång har vi urskiljt en dubbelmoral hos respondenterna. Data- och telekommunikationen har gjort oss människor mer bekväma i kommunikationen med varandra. Vi människor blir latare och vill gärna göra minsta möjliga ansträngning samtidigt som vi försöker öka effektiviteten i allt vi företar oss. Detta väckte ytterligare en

---

⁵⁵ Bauman (2002) sida 49

frågeställning hos oss. IT-kommunikationen har inte bara underlättat vardagen utan den har även skapat nya effektivitetskrav vilket kan leda till utbrändhet. Därför anser vi att en ny frågeställning kan lyda, om huruvida kommunikationens effektivitetskrav är en orsak till utbrändhet.

Antalet infallsvinklarna kring data- och telekommunikation utvecklas konstant och eftersom det är ett relativt nytt fenomen i samhället finns det flertalet olika aspekter att studera. Vi har endast berört en av dessa aspekter men gett förslag på andra tänkbara studier.

Referenslista

Litteratur

Bauman, Zygmund (2002), *Det individualiserade samhället*, Uddevalla, Daidalos.

Becker, Howard (1998), *Tricks of the trade - How to think about your research while you're doing it*, Chicago, The University of Chicago.

Castells, Manuel (2001), *Nätverksamhällets framväxt*, Uddevalla, Daidalos.

Dahlgren, Peter (red) (2002), *Internet, medier och kommunikation*, Lund, Studentlitteratur.

Ekström Mats, och Larsson, Larsåke (2000), *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund, Studentlitteratur.

Giddens, Anthony (1998), *Sociologi*, Lund, Studentlitteratur.

Habermas, Jürgen (1996), *Kommunikativt handlande – Texter om språk, rationalitet och samhälle*, Uddevalla, Daidalos.

Holme, Idar och Solvang, Bernt (2001), *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund, Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur.

Nordfors, Lennart och Levin, Bert (1999), *Internet revolutioner – Så förändras våra liv av Internet, fyra framtids scenarier*, Smedjebacken, Ekerlids förlag.

Sveningsson Malin och Lövheim, Mia och Bergqvist, Magnus (2003), *Att fånga nätet – Kvalitativa metoder för Internetforskning*, Lund, Studentlitteratur.

Thompson, John B (2001), *Medierna och moderniteten*, Uddevalla, Daidalos.

Artiklar

Larsson, Mats (000217) *Internet får människor att strunta i vänner och bekanta* Kvällsposten

Webbsidor

Dahlgren, Peter (2003), *Medie och kommunikationsvetenskap* [www] Tillgänglig på <http://www.soc.lu.se/mkv/personal/dahlgren.html>. Hämtat: 2.12.2003

Digitala Gränsländ (2000), *Kulturell identitet och interaktivitet i nya kommunikationsmedier* [www] Tillgänglig på <http://www.jmk.su.se/digitalborderlands/>. Hämtat: 13.01.2004

ICQ (1998), Icq.com [www] Tillgänglig på <http://www.icq.com>. Hämtat: 19.11.2003

MSN (2003), *MSN Messenger* [www] Tillgänglig på <http://www.msn.se>. Hämtat: 19.11.2003

SIKA (2003), *Fakta om informations och kommunikationsteknik i Sverige 2003* [www] Tillgänglig på <http://www.sika-institute.se/utgivning/arsbok_ikt03.html>. Hämtat: 13.01.2004

Stanford University (2004), *Preliminary Report* [www] Tillgänglig på <http://www.stanford.edu/group/siqss/Press_Release/>. Hämtat: 13.01.2004

Sveningsson, Malin (2000), *Cybermöten* [www] Tillgänglig på <<http://www.jmk.su.se/digitalborderlands/malins/malins.htm>>. Hämtat: 13.01.2004

Ågren, Per-Olof (1998), *Om kritiken mot virtualisering*, [www] <<http://www.hb.se/bhs/ith/humanit.htm>>. Hämtat: 18.12.2003

Bilaga 1: Informationsblad

C-uppsats Kommunikationsvanor i vardagslivet

Vi ska skriva en c-uppsats i sociologi och behöver personer som kan tänka sig att bli intervjuade. Uppsatsen ska handla om kommunikationsvanor i vardagslivet. Med kommunikation menar vi den interaktion som sker med hjälp av datorer, Internet, telefon och mobil. Frågorna behandlar tre områden.

1. Tillgång till medel för kommunikation
2. Kommunikationsvanor i vardagslivet
3. Global kommunikation

Har du några frågor, finns vi att nå på:

Annah Sundblom (mail@annah.nu)

Ida Torstensson (torstenidis@hotmail.com)

Tack på förhand för att du vill hjälpa oss!

/Annah o Ida

Bilaga 2 Intervjuguide

Bakgrundsfakta

Ålder

Kön

Studerar

Kommunikationsvanor

- Vilken slags kommunikation använder du dig av? (mobil, vanlig telefon, Internet)
- Hur använder du den mest?
- Fördelar/Nackdelar med att kommunicera på det sättet?
- Hur har ditt liv förändrats sedan mobilen, telefonen, datorn, Internet kom in i bilden?
- Hur sköts kontakten med bekanta? Skillnader på person?
-
- Känner du dig påverkad av andra personers kommunikationsvanor? Mer/Mindre?
- Har du någon uppfattning om hur personer i din närhet vill nå dig och med vilken teknik?
- Känner du krav på dig (från dig själv eller andra) att använda mobil, telefon, dator, Internet i kommunikationen med andra?
- Vilken betydelse har kommunikation i ditt vardagliga liv?
-
- Hur avgörande är det ekonomiska för dig gällande införskaffandet av ny teknik?
- Anser du att din ålder har någon betydelse för införskaffandet och användandet av ny teknik?

Beskriv en dag hur du kommunicerar med andra.

- Mail
- ICQ
- MSN
- Chat

Hur anser du att den nya tekniken påverkat den globala kommunikationen?